

ЕЛЕКТРОННЕ ВРЯДУВАННЯ В ІНФОРМАЦІЙНОМУ СУСПІЛЬСТВІ ТА ПІДГОТОВЦІ МАГІСТРІВ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ І ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ

Проаналізовано широкий спектр програмних комплексів, що використовуються в державних установах України. Запропоновано систему вдосконалення інформаційної підготовки магістрів державного управління і публічного адміністрування, що відповідає умовам розвитку інформаційного суспільства.

The conduct analysis of wide spectrum of program complexes, that are used in state establishments of Ukraine. The offered system of improvement of informative preparation of master's degrees of state administration and public administration, that responds to the conditions of development of informative society.

Сьогодні в державних установах широко використовуються інформаційно-аналітичні програмні комплекси. Дані комплекси забезпечують автоматизацію як окремих установ, так і установ з територіально-розподіленою структурою, до яких перш за все відносяться численні ієрархічні структури центральних і регіональних органів влади.

Розвиток таких комплексів з початку було спрямовано на створення універсальних компонентів систем з можливістю їхнього настроювання на обраний вид діяльності установ. Сьогодні найбільший інтерес отримує створення спеціалізованих рішень, спрямованих на певну сферу діяльності установ, тому що такі рішення забезпечують найбільш ефективну віддачу від їх запровадження.

У зв'язку з цим аналіз програмних комплексів, які використовуються в державному управлінні і публічному адмініструванні, а також тенденції їх розвитку в умовах інформаційного суспільства актуальним є завдання щодо вдосконалення системи підготовки магістрів за кваліфікаціями “державне управління” і “публічне адміністрування”.

В існуючих програмах підготовки магістрів державного управління і публічного адміністрування є тільки по одній нормативній дисципліні: “Інформаційна політика в Україні”, яку забезпечують дві кафедри: “Інформатизації державного управління” (Ч. 1), “Політології та філософії” (Ч. 2), і “Електронне урядування” відповідно, а також додаткова факультативна дисципліна “Інструментальні засоби електронного офісу” з правом проведення занять поза основним розкладом (на рисунку діючі

блоки виділено суцільною лінією).

Дисциплін по спеціалізованій частині підготовки магістрів з використанням інформаційних систем і технологій немає. При цьому слід врахувати, що Ч. 1 дисципліни “Інформаційна політика в Україні” та дисципліна “електронне урядування” повинні бути орієнтовані на використання загальних інформаційних технологій для вирішення завдань державного управління і публічного адміністрування на основі пакету програм Microsoft Office. Спроби включення в нормативні дисципліни спеціалізованих питань приводить, з одного боку, до поверхового розгляду як загальних, так і спеціалізованих технологій, а з іншого – не забезпечує спеціалізовану підготовку магістрів. У свою чергу, рівень підготовки слухачів на цей час викликає необхідність вивчення загальних інформаційних технологій у державному управлінні і публічному адмініструванні, на базі яких можливо розглядання спеціалізованих технологій.

Слід зазначити, що назва дисципліни “електронне урядування” не відповідає розглянутому контексту і припускає розгляд спеціалізованих питань при підготовці магістрів публічного адміністрування. Тому назву дисципліни доцільно перейменувати на “Офісні технології в публічному адмініструванні”.

Таким чином, розглядання спеціалізованих технологій можливо в процесі спеціалізованої частини підготовки магістрів, зважаючи на їх різноманіття і спрямованості під конкретні спеціалізації (на рисунку проєктні блоки виділено пунктирною лінією).

Проведемо аналіз використання інформаційних систем і технологій у державному управлінні та публічному адмініструванні й тенденцій їхнього розвитку в умовах інформаційного суспільства у зв'язку зі спеціалізованою підготовкою магістрів.

Найбільше розповсюдження в управлінні економічною діяльністю підприємств в Україні отримали програмні комплекси чотирьох компаній: Галактика, 1С, Парус та Інтелект-Сервіс [7].

Дані компанії постійно вдосконалюють програмні комплекси, розробляють їх усе більш доступними та ефективними для автоматизації підприємств. Кожна компанія, прагнучи до більш успішного їх упровадження на ринку України, пропонує комплекс як універсальних, так і спеціалізованих програмних продуктів. Крім того, конкретні реалізації таких продуктів істотно відрізняються один від одного кількістю розв'язуваних завдань, способами їхнього рішення, механізмами настроювання на специфіку конкретних підприємств та охопленням галузевих особливостей економіки.

Так, реалізація системи “Галактика” заснована на виділенні семи основних взаємозалежних контурів у системі управління підприємством, орієнтованих на реалізацію процесів: прогнозування й планування, обліку

й контролю усього управлінського циклу [4]. Використання комплексу в державному управлінні орієнтовано на управління ресурсами установ, контролінг планових і фактичних результатів, формування бюджету установ, планування державних закупівель та продаж, управління персоналом, управління зв'язками з представниками бізнесу, громадянами та їхніми організаціями.

Кінцевої метою вивчення даного комплексу є вдосконалення процесів прийняття раціональних управлінських рішень та оцінка ефекту від автоматизації управлінських технологій.

Втіленням наукової думки є система програм ІС: Підприємство, яка включає технологічну платформу і набір побудованих на її основі додатків для управління господарської діяльністю підприємств.

Технологічна платформа для державного управління і адміністрування забезпечує: підтримку завдань різних систем оподаткування, кадровий облік, автоматизацію нарахування та виплати зарплати, обчислення регламентованих законодавством податків і внесків, формування цінової політики, управління оптовою та роздрібною торгівлею, управління взаєморозрахунками з громадянами та бізнесом, планування державних закупівель і продаж, планування поставчань та видатків грошових коштів, формування бюджету установ, контроль планових і фактичних даних бюджету, визначення фінансових результатів, підготовку регламентованої звітності за міжнародними стандартами.

З економічної точки зору поділ системи на технологічну платформу, прикладні та комплексні рішення дозволяє забезпечити досить низьку вартість галузевих та індивідуальних рішень, тому що витрати для їхнього створення істотно нижче, ніж витрати на розробку системи з нуля. Крім того, це забезпечує високу швидкість створення й впровадження рішень, тому що максимально використовується відпрацьована функціональність і методологія. Важливою перевагою такого підходу є уніфікація навчання користувачів.

У силу наведених причин система ІС: Підприємство в теперішній час є найпопулярнішим засобом автоматизації управління на підприємствах усіх галузей і видів власності.

Особливістю побудови системи Парус є її модульність, тобто розподіл системи на окремі взаємозалежні модулі для рішення визначної сфери завдань.

У державному управлінні важливі такі елементи системи Парус, як робота з касовими та банківськими документами, облік руху матеріальних цінностей, нарахування заробітної плати, перерахування заробітної плати до банку, планування та облік робочого часу співробітників, організація державних закупівель.

В останні роки компанія Парус зуміла відійти від рішення тільки лише облікових завдань і зуміла створити технологію комплексної

автоматизації управління підприємством, що забезпечує рішення завдань поточного й оперативного планування, управління дебіторсько-кредиторською заборгованістю, управління фінансовими ресурсами та інших.

Крім того, компанією здійснюється правова підтримка діяльності установ, що знайшло своє відображення в інформаційно-аналітичній системі Парус-Консультант по законодавчій базі України.

У цілому програмні продукти компанії Парус успішно конкурують із аналогічними продуктами компанії ІС: Підприємство в міру відносної своєї дешевизни й простоти реалізації. У силу цих причин у державному управлінні і публічному адмініструванні найбільш багато використовується модуль “Заробітна плата і персонал”.

Програмні продукти компанії Інтелект-Сервіс забезпечують рішення аналогічних завдань. Однак найбільш актуальним рішенням для державного управління і публічного адміністрування є завдання програмного комплексу Бест звіт плюс, який слугує для підготовки та надання звітності в електронному вигляді до державних органів влади (буде розглянуте нижче).

Таким чином, аналіз структур і функціональних можливостей існуючих систем управління установою викликає необхідність використання комплексного вивчення розглянутих програмних комплексів в системі підготовки магістрів державного управління і публічного адміністрування.

Перш за все, необхідне включення спеціалізованої дисципліни “Інформаційні системи і технології в економіці” в два кредита за спеціалізаціями: “державне регулювання економіки та підприємництва” та “економічна політика” і найбільш ємної дисципліни “інформаційні системи і технології в менеджменті та маркетингу” за проектною спеціалізацією “інформаційні процеси в державному управлінні”, а також оглядову тему з цих дисциплін в дисципліну “електронне урядування в інформаційному суспільстві” по ряду спеціалізацій (рис. 1).

Такий підхід базується на потребах спеціалізацій, а також на економії бюджету навчального часу. Процес навчання повинен бути заснований на критичному аналізі вітчизняного й закордонного досвіду дослідження й використання моделей і методів управління підприємством в умовах ринкової економіки.

Особлива увага повинна бути приділена застосуванню інформаційних технологій для оптимізації процедур функціонування й побудови процесно-орієнтованих систем, що розглядають функціонування підприємства не з погляду реалізації окремих функцій, а з позицій виконання цілісних бізнес-процесів. На цій основі повинен бути комплекс таких моделей і методів управління підприємством.

Для автоматизації кадрової та організаційно-контрольної діяльності

органів влади впроваджена спеціалізована система Картка, а також є низка модулів по управлінню персоналом розглянутих комплексів (рис. 1).

Тут виникає необхідність у розгляді таких питань: створення організаційної структури і штатного розпису установи, робота з класифікаторами, ведення особистих карток, відстеження стажу роботи, аналіз довідкових даних співробітників, планування потреб у персоналі і забезпечення установи кадрами, автоматизація процесу підбору кадрів і оцінка кандидатів, управління компетенціями і атестація співробітників, прийняття кадрових рішень: прийом на роботу, ротачії, потреба в навчанні, звільнення, управління фінансовою мотивацією персоналу, ефективне планування зайнятості персоналу, облік кадрів і аналіз кадрового складу, трудові відносини і кадрове діловодство, розрахунок заробітної плати персоналу, обчислення регламентованих законодавством податків і внесків з фонду оплати праці, відображення нарахувань зарплати і податків у витратах установи.

Таким чином, необхідна спеціалізована дисципліна “інформаційні системи обліку кадрової та організаційно-контрольної діяльності” з метою формування системи теоретичних і практичних знань у галузі використання інформаційних систем управління персоналом та реалізації організаційно-контрольної діяльності установ з допомогою систем документообігу (буде наведено нижче).

Важливим етапом функціонування будь-якої організації є надання звітності в електронному вигляді в органи державної й місцевої влади про результати своєї діяльності. Така звітність характеризується множиною форм документів, які представляються щомісячно або щоквартально у відповідні органи влади. Цей етап пов’язаний зі значними трудовитратами організацій, які представляють звіти, і органів, що їх перевіряють.

З метою скорочення таких витрат у цей час в Україні існує електронна система надання звітності й автоматизована система її обробки на основі програмного комплексу Бест. Ця система діє в багатьох державних служб і міністерств (податкова служба, пенсійний фонд, митня служба та інші) з використанням захищеного Інтернет-зв’язку.

Особливо актуальні завдання електронного урядування в умовах розвитку інформаційного суспільства, які спрямовані на взаємодію влади із суспільством та його основними структурами: бізнесом, громадянами та їх організаціями. Існують національні інфраструктури та засоби обміну конфіденційною інформацією в інформаційному просторі з використанням засобів електронного цифрового підпису [5], організаційна та правова основа яких підтверджена законами [2, 3].

В умовах входження України до Євросоюзу проблема розвитку таких технологій має не тільки національний характер, а також міжнародний.

У зв’язку з цим необхідна спеціалізація магістрів за основами

комунікативного права з питань: державного регулювання Інтернет, програма, домен, сайт як об'єкти права, ліцензійний договір, правовий режим поштових розсилок, інтелектуальна власність і інформаційні технології, правовий режим Інтернет-ресурсів, інформаційна безпека й правопорушення у сфері інформаційних технологій, правові проблеми Інтернет, міжнародне комунікативне право, організаційно, правове і технічне забезпечення електронного цифрового підпису, засоби обміну конфіденційною інформацією в системі електронного урядування, передача захищених юридично-значимих документів, а також питання використання правових інформаційних систем: Верховна рада, Ліга, Закон, Законодавство, Юрист плюс, Парус-Консультант та національних інформаційно-довідкових систем: Інтегрований банк даних, Пошук, Пізнання, Арсенал, Оазис, Державна автомобільна інспекція, Центральна виборча комісія, принципи створення Єдиної державної автоматизованої системи України.

Аналогічно з розглянутим принципом для дисциплін економічних спеціалізацій в даному випадку необхідні дві спеціалізовані дисципліни “Комп'ютерні системи та технології в юридичній діяльності” за спеціалізацією “законотворча та нормотворча діяльність” і найбільш розгорнута дисципліна “комунікативна політика в Україні” за проектною спеціалізацією, а також оглядову тему з цих дисциплін в дисципліну “Електронне урядування в інформаційному суспільстві” (рис. 1).

Державна політика в галузі розвитку інформаційного суспільства має кінцеву мету створення в Україні загальнонаціональних інформаційних систем взаємодії з суспільством і його основними структурами: громадськими організаціями, бізнесом і громадянами [1].

У зв'язку з цим виникають завдання проектування інформаційних представниць органів влади та використання Інтернет-ресурсів з метою підвищення ефективності діяльності державних установ [6].

Це викликає необхідність включення в проектну спеціалізацію такої дисципліни, як “інформаційні ресурси взаємодії з суспільством”, а також оглядові теми повинні бути включені до спеціалізованих дисциплін за основним планом (рис. 1).

Діяльність державних установ регулюється документами: чинного законодавства, наказами й розпорядженнями керівництва, умовами договорів. Від успішного виконання цих документів визначається ефективність державного управління і адміністрування.

На підставі традиційних технологій вітчизняного документообігу автоматизовані системи повинні забезпечувати такі функції: реєстрація вхідних, вихідних і внутрішніх документів; можливість введення резолюцій до документів і контроль їхнього виконання; списання документів у справу; атрибутивний пошук документів у базі; можливість створення стандартних форм звітності.

Найбільш популярними системами в державному управлінні і

публічному адмініструванні є Діло, Оптима і Мегаполіс. Саме тому зміст дисципліни “Електронний документообіг” повинен бути орієнтований на вивчення принципів побудови систем документообігу і отримання навичок і умінь використання таких систем у державному управлінні і адмініструванні. Оглядові теми даної дисципліни повинні вийти в спеціалізовані дисципліни за основним планом (рисунок).

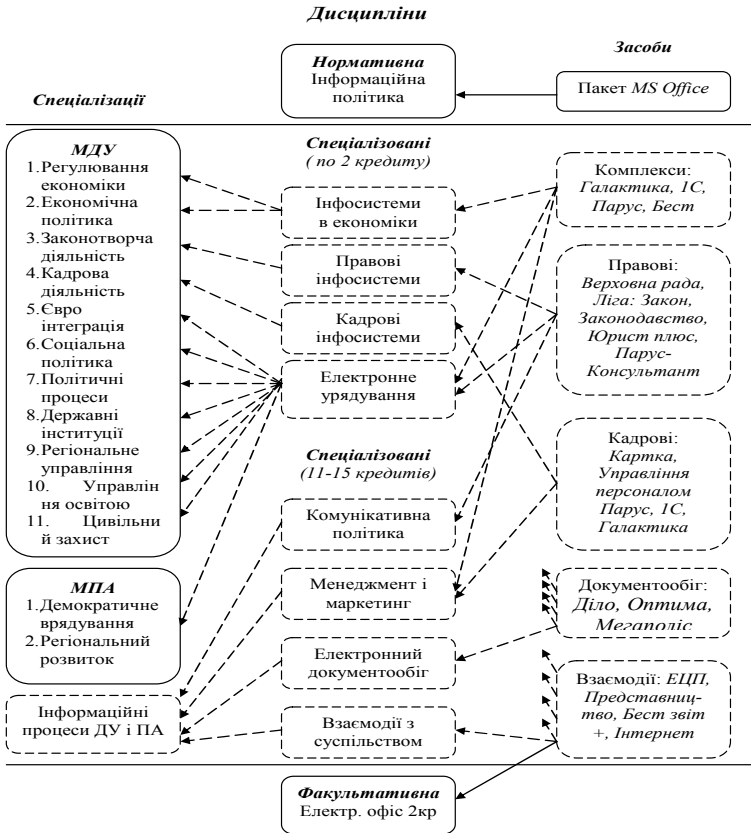

Рисунок. Інформаційна підготовка магістрів державного управління і публічного адміністрування

Таким чином, згідно з метою дослідження пропонується система вдосконалення спеціалізованої частини підготовки магістрів державного управління і публічного адміністрування в умовах розвитку інформаційного суспільства на основі аналізу програмних комплексів, систем та засобів, елементи яких використовуються в державному

управлінні і адмініструванні. Ця система забезпечує розвиток у слухачів навиків практичного використання ефективних технологій державного управління і адміністрування.

Для реалізації запропонованої системи необхідно перевести двокредитну дисципліну “Інструментальні засоби електронного офісу” із факультативної частини в низку спеціалізованих дисциплін і відкрити одну з проектних спеціалізацій за кафедрою.

Література:

1. Закон України “Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007-2015 роки” / ВВР України, 2007. – № 12. – 102 с.

2. Закон України “Про електронний цифровий підпис” : за станом на 22 трав. 2003 р. № 852-IV // ВВР України. – 2003. – № 36. – Ст. 276.

3. Закон України “Про електронні документи та електронний документообіг” : за станом на 22 трав. 2003 р. // ВВР України. – 2003. – № 27. – Ст. 275.

4. *Клімушин П. С.* Підвищення ефективності діяльності державних підприємств за рахунок автоматизації управлінських технологій / П. С. Клімушин // Актуальні проблеми державного управління : зб. наук. пр. – Х. : Вид-во ХарПІ НАДУ “Магістр”, 2006. – № 2 (28) : у 2 ч.. – Ч. 1. – С. 90–95.

5. *Клімушин П. С.* Засоби обміну конфіденційною інформацією в системі електронного уряду / П. С. Клімушин, А. О. Серенок // Теорія та практика державного управління : зб. наук. пр. – Х. : Вид-во ХарПІ НАДУ “Магістр”, 2008. – Вип. 4 (23). – С. 186–192.

6. *Клімушин П. С.* Інформаційні представництва органів державної влади України / П. С. Клімушин, А. О. Серенок // Теорія та практика державного управління : зб. наук. пр. – Х. : Вид-во ХарПІ НАДУ “Магістр”, 2007. – Вип. 1 (16). – С. 31–36.

7. *Клімушин П. С.* Програмні комплекси автоматизації управлінських технологій підприємств [Електронний ресурс] / П. С. Клімушин // Державне будівництво. – 2007. – № 1. – Ч. 2. – Режим доступу: <http://www.nbu.gov.ua>, <http://www.nhlu.gov.ua>, <http://www.kbuara.kharkov.ua>

Надійшла до редколегії 15.01.2009 р.